На одному з Гавайських островів жив чоловік, якого ми називатимемо Кеаве, бо, сказати правду, він живий досі, і його справжнє ім'я хай залишиться в таємниці; народився ж він недалеко від Хонаунау, де в печері спочивають останки Кеаве Великого. Чоловік цей був бідний, роботящий і хоробрий, знав грамоту не гірше за вчителя, ще й славився як чудовий моряк: він плавав і на каботажних суднах, і водив вельбот до берегів Хамакуа, аж поки зайшло йому в голову подивитися білий світ та чужі міста, і тоді він найнявся на судно, що йшло рейсом до Сан-Франціско.

"Які гарні будинки! — думав Кеаве.— І які, певно, щасливі люди в них живуть без турбот про завтрашній день!"

Так міркував він, коли порівнявся з будинком, який був хоч і меншай, ніж інші, але ошатний і красивий, мов іграшка; сходинки ґанку блищали, наче срібні, живоплоти скидалися на квітучі гірлянди, вікна сяяли, як діаманти, і Кеаве спинився, дивуючись такій досконалості, що відкрилася його очам. І, стоячи перед будинком, помітив він, що якийсь чоловік дивиться на нього з вікна, шибка якого була така прозора, що Кеаве бачив цього чоловіка не гірше, ніж ми бачимо рибу, яка стоїть у калюжці, залишеній між каменями в час відпливу. Чоловік цей був уже в літах, лисий, з чорною бородою; обличчя його здавалося сумним та похмурим, і він скрушно зітхав. І от Кеаве дивився на цього чоловіка, а той дивився з вікна на Кеаве, і обидва вони — подумати тільки! — позаздрили один одному.

Раптом незнайомий усміхнувся, кивнув головою і, поманивши Кеаве, зустрів його в дверях будинку.

— Мій будинок дуже гарний,-г сказав чоловік, тяжко зітхнувши.- Може, хочеш оглянути покої?

І він провів Кеаве по всьому дому — від льоху до горища, і все тут здавалося таким довершеним, що Кеаве був вражений.

— Справді,— сказав Кеаве,— це прегарний будинок. Аби я жив у такому, то, певно, сміявся б із радощів від ранку до вечора. А ти от зітхаєш, чому ж це?

— І ти теж,— сказав чоловік,— можеш мати будинок точнісінько такий, як цей, аби тільки твоє бажання. У тебе, гадаю, є гроші?

— У мене є п'ятдесят доларів,— сказав Кеаве,— але такі палати, мабуть, коштують куди дорожче.

Чоловік поміркував.

— Шкода, що в тебе так мало грошей,— сказав він.— Це завдасть тобі зайвих клопотів у майбутньому, проте можу продати й за п'ятдесят доларів.

— Ці палати? — запитав Кеаве.

— Ні, не палати,— відповів чоловік,— а пляшку. Повинен тобі признатися, що все моє багатство, хоч, може, я й здаюся тобі великим багачем і щасливцем,— цей будинок і цей сад,— все виникло з пляшки завбільшки трохи більше пінти. Ось вона.

І, одімкнувши якусь шафку, він дістав звідти круглу бокату пляшку з довгою шийкою. Пляшка була з білого молочного скла, що мінилося всіма кольорами й відтінками веселки. А всередині пляшки світилося й миготіло щось невловне, схоже то на тінь, то на пломінь.

— Ось вона, ця пляшка,— сказав чоловік і, коли Кеаве засміявся, додав: — Ти не віриш мені? То випробуй її сам. Спробуй-но її розбити.

І тоді Кеаве взяв пляшку й ну шпурляти її об підлогу, аж поки втомився, але пляшка одскакувала від підлоги, наче дитячий м'яч, і хоч би що.

— Дивне діло,— сказав Кеаве.— Подивитися та помацати, то здається, ніби пляшка із скла.

— Вона і є із скла,— відповів, ще скрушніше зітхнувши, чоловік,— та тільки скло загартувалося в пекельному вогні. В цій пляшині живе чорт — бачиш, там щось метляється, наче тінь якась. Це чорт, чи так принаймні я гадаю. Людина, яка придбає цю пляшку, буде владарювати над чортом, і чого б вона віднині не побажала собі, все — кохання, слава, гроші, будинки, схожі на цей, так, так, і навіть міста, схожі на це,— все здобуде вона по першому своєму слову. Наполеон володів цією пляшкою, і вона зробила його володарем світу,— але потім продав її і впав. Капітан Кук володів цією пляшкою, і вона відкрила йому дорогу до багатьох островів, але й він теж продав її, і його вбили на Гавайях. Бо як тільки продаси пляшку, зразу позбавляєшся її могутнього захисту, і коли не задовольняєшся тим, що маєш, тебе чекає біда.

— А як же ти? — запитав Кеаве. — Ти ж сам кажеш, що хочеш її продати.

— У мене є все, чого я можу побажати, і до мене підкрадається старість,— відповів чоловік.— Тільки одного не може зробити чорт у пляшці: продовжити людині життя. І було б нечесно втаїти від тебе, що у цієї пляшки є одна вада: якщо власник помре, не встигнувши продати її, він приречений вічно горіти в пеклі.

— Атож, це й справді вада, можна не сумніватися! — вигукнув Кеаве. — Я б нізащо не став-зв'язуватися з такою чортівнею. Можу, слава тобі господи, прожити й без палат. А от накликати вічне прокляття на свою голову — це вже ні, не згоден.

— Стривай, не поспішай, навіщо зазирати так далеко вперед? — мовив чоловік.— Треба розумно скористатися послугами чорта, а тоді продати пляшку кому-небудь іще, як оце я продаю її тобі, і ти доживеш віку в спокої і гаразді.

— А я ось що помічаю,— сказав Кеаве.— По-перше, ти раз по раз зітхаєш, як закохана дівчина, а ще — надто дешево ти продаєш цю пляшку.

— Я вже сказав тобі, чому зітхаю,— відповів чоловік.— Почуваю я, що здоров'я моє підупадає і це мене лякає; адже ти сам сказав: нікому не охота, померши, вирушити в пекло. А от чому я так дешево продаю — тут тобі треба пояснити ще одну особливість цієї пляшки. В незапам'ятні часи, коли сатана вперше приніс пляшку на землю, вона коштувала нечувано дорого, і пресвітер Іоанн, перший, хто її купив, віддав за неї кілька мільйонів доларів. Але річ у тім, що цю пляшку не можна продати інакше, як із збитком для себе. Коли ти продаси її за ту ж ціну, за яку купив, вона знову повернеться до тебе, як голуб у голубник. Зрозуміло, що ціна її з віку до віку дедалі падала і тепер уже стала на диво низькою. Я сам купив цю пляшку в одного з моїх багатих сусідів і заплатив усього дев'яносто доларів. А продати можу за вісімдесят дев'ять доларів і дев'яносто дев'ять центів, ні на цент дорожче, інакше вона тут же повернеться до мене... Через це виникають два утруднення: по-перше, коли ти хочеш продати таку дивовижну пляшку за якісь вісімдесят доларів, люди думають, що ти просто жартуєш. А по-друге... Ну, та-про це згодом. Я, власне, не зобов'язаний вдаватися в усі подробиці. Але врахуй — пляшка продається тільки за ходячу монету.

— Звідки мені знати, що все це правда? — запитав Кеаве.

— Дещо ти можеш перевірити зразу ж,— відповів чоловік.— Віддай мені п'ятдесят доларів, візьми пляшку й побажай, щоб твої гроші повернулися тобі в кишеню. Якщо Цього не станеться, присягаюся честю, що буду вважати угоду недійсною і поверну тобі гроші.

— А ти не дуриш мене? — запитав Кеаве. Чоловік урочисто заприсягнувся, що каже правду.

— Що ж, либонь, я ризикну, — сказав Кеаве.— Адже шкоди від цього не буде.

І він оддав чоловіку гроші, а той простяг йому пляшку.

— Гей, чорте в пляшці,— мовив Кеаве,— поверни мені мої п'ятдесят доларів.

І що ж — тільки він вимовив ці слова, як кишеня його стала такою ж важкою, як і досі!

— Це й справді чудесна пляшка,— сказав Кеаве:

— А тепер прощавай, друже! — сказав чоловік.— Гайда звідси, і диявол з тобою!

— Постривай,— сказав Кеаве.— Годі з мене цих жартів. На, забирай свою пляшину.

— Ти заплатив за неї менше, ніж я,— зауважив чоловік, потираючи руки,— і тепер це твоя пляшка. А мені треба тільки одне: якомога Швидше побачити твою спину.

Опинившись на вулиці з пляшкою під пахвою, Кеаве почав міркувати:

"Якщо все, що цей чоловік говорив, правда, я, здається, попав у халепу. Але, може, він просто морочив мені голову?"

Тут Кеаве перш за все полічив свої гроші: рівно сорок дев'ять американських доларів і одна чілійська монета.

"Схоже, що все правда,— сказав собі Кеаве.— Ну ж бо, спробуємо її по-іншому".

Вулиці в цій частині міста були чисті-чисті, просто як корабельна палуба, і перехожих — ні душі, хоч уже настав полудень. Кеаве кинув пляшку в риштак, а сам ходу; разів зо два він озирнувся: боката молочно-біла пляшка лежала, де він її залишив. Кеаве озирнувся втретє і повернув за ріг, але не встиг зробити й кроку, як щось ткнулося в його лікоть, і — подумайте! — боката пляшка вже відтягує йому кишеню бушлата, а вузька шийка її стирчить назовні.

"Схоже, що це теж правда",— подумав Кеаве.

Що ж зробив Кеаве? Він купив у лавці штопор і, вийшовши з міста, подався в безлюдне поле. Там він спробував відкоркувати пляшку, але хоч скільки вгвинчував у корок штопор, його тут же випирало назад, а корок лишався цілий.

"Якийсь новий різновид корка",— подумав Кеаве, і тут він раптом весь затрусився, як у лихоманці, й зросився рясним потом: йому устало страшно.

Прямуючи назад у порт, Кеаве побачив крамничку, де якийсь чоловік продавав мушлі, кийки дикунів-остров'ян, старовинні монети, старих поганських божків, китайські та японські малюнки та інші різні речі, що їх привозять у своїх скриньках матроси. І тут Кеаве осяйнула нова думка. Він зайшов у крамничку і запропонував хазяїнові купити у нього пляшку за сто доларів. Торговець засміявся і запропонував п'ять доларів; проте це й справді була цікава пляшина — такого скла не видував жоден скляр на землі, її молочна білина так гарно мінилася всіма кольорами веселки, і така таємнича тінь тріпотіла у ній усередині... Одне слово, поторгувавшися, як годиться, хазяїн дав Кеаве за пляшку шістдесят срібних доларів і встановив її на полиці в самому центрі вітрини.

"Ну от,— сказав собі Кеаве,— я продав її за шістдесят доларів, хоч купив за п'ятдесят, а насправді ще й дешевше,— адже один долар у мене був чілійський. Тепер перевіримо це діло ще раз",

І Кеаве повернувся на корабель, але коли він одімкнув свою скриньку, пляшка була вже там: вона його випередила.

У Кеаве на кораблі був приятель, якого звали Лопака.

— Що це з тобою? — запитав Лопака.— Чого ти втупився у свою скриньку?

Вони були самі в кубрику, і Кеаве, взявши з товариша слово мовчати, розповів йому все.

— Дивна історія,— сказав Лопака.— Боюся, хильнеш ти лиха з цією пляшкою. Одне хоч ясно: ти знаєш, яка біда тобі загрожує. А раз так, треба дістати користь з цієї угоди. Обміркуй добряче, що ти хочеш собі побажати, звели пляшці виконати твоє бажання, а коли вона [146] це зробить, я сам куплю її в тебе. Бо мені давно запала одна думка: хочу завести шхуну і взятися за торгівлю на островах.

— Це не для мене,— сказав Кеаве.— Я хочу гарний будинок і сад на узбережжі Кона, де я народився, і щоб сонце світило просто у вікна, і в садку цвіли квіти, і у вікнах були шибки, і на стінах картини, і на столах гарні скатерті й дрібнички — одне слово, все як у тому домі, де я був сьогодні... І хай мій будинок буде навіть на поверх вище ї з усіх боків оточений балконами, як королівський палац, і я житиму там без турбот і веселитимуся зі своїми друзями й родичами.

— От що,— сказав Лопака. — Повеземо її з собою на Гавайї, і, якщо все, чого ти побажав, здійсниться, я куплю у тебе пляшку, як обіцяв, і попрошу собі шхуну.

Так вони й вирішили, і скоро корабель повернувся в Гонолулу і приставив туди і Кеаве, і Лопаку, і пляшку.

Тільки вони зійшли з корабля, як зустріли на пристані одного знайомого, і той зразу почав висловлювати Кеаве співчуття.

— Щось я не второпаю, чому тобі мене шкода,— сказав Кеаве.

— Хіба ти нічого не знаєш? — здивувався знайомий.— Адже твій дядько... такий поважний був старий... помер, і твій двоюрідний брат... такий гарний був хлопець...

утопився в морі.

Кеаве дуже запечалився, заплакав, заголосив і зовсім забув про пляшку. Але у Лопаки було інше на думці, і, коли Кеаве трохи виплакався, Лопака мовив:

— А я думаю ось про що: чи не було у твого дядька землі на Гавайях біля Каю?

— Ні,— сказав Кеаве,— біля Каю не було. Була ділянка на гористому березі, трохи південніше Хоокени.

— Тепер ця земля перейде до тебе? — запитав Лопака,

— Так, до мене,— відмовив Кеаве і ну знову оплакувати своїх покійних родичів.

— Постривай,— сказав Лопака.— Припини голосити на хвилину, мені дещо спало на думку. А що, коли все це наробила пляшка? Бо, як бачиш, уже й місце звільнилося для твого будинку.

— Ну, якщо так,— вигукнув Кеаве,— хорошу вона мені зробила послугу! Хто її просив убивати моїх родичів? Адже можливо, Що твоя правда — будинок уявлявся мені точнісінько на тому самому місці.

— Але будинок ще ж не добудований.

— Ні, та й не схоже, що буде колись побудований,--, сказав Кеаве.— Правда, у дядька було трохи кавових дерев, айви і бананів, але цього мені тільки-тільки вистачить, щоб прожити. А решта його ділянки —то просто чорна лава.

— Ану ходімо до адвоката,-сказав Лопака.-Все-таки ця думка не дає мені спокою.

Ну, а коли вони прийшли до адвоката, то виявилося, що дядько Кеаве перед смертю враз страшенно розбагатів і залишив йому величезний Спадок.

— Оце тобі й гроші побудувати будинок! — вигукнув Лопака.

— Якщо ви маєте намір побудувати будинок,— сказав адвокат,— тут у мене є візитна картонка нового архітектора, його дуже хвалять.

— Зовсім добре! — сказав Лопака.— Чи ти ба, про нас уже подбали. Треба тільки слухатися пляшки.

І вони рушили до архітектора, а в того вже й креслення на столі розкладені.

— Ви ж хочете щось незвичайне,— сказав архітектор.— А як вам сподобається ось це? — І він простяг креслення Кеаве.

А Кеаве, як тільки глянув на креслення, не стримався і голосно охнув, бо там був зображений точнісінько такий будинок, який він бачив у своїй уяві.

"Буде він мій, цей будинок,— подумав Кеаве.— Знаю, темне це діло, і не до душі воно мені, але раз уже я зв'язався з клятенною нечистою силою, то хай хоч не даремно".

І він став пояснювати архітекторові, чого йому хочеться і як обставити будинок — і про картини на стінах, і про дрібнички на столах,— а потім спитав навпростець, скільки це буде коштувати.

Кеаве й Лопака перезирнулися й кивнули.

"Все ясно,— подумав Кеаве.-Чи хочу я, чи не хочу, а будинок цей буде мій. Дістався він мені від сатани і до добра не доведе. Але одне я знаю твердо: поки у мене ця пляшка, я більше ніколи нічого собі не побажаю. А цього будинку я вже не позбудуся, і тепер, хай там що, раз зв'язався з нечистою силою, то принаймні не даремно".

І він уклав з архітектором контракт, і вони обидва його підписали. А потім Кеаве і Лопака знову найнялися на корабель і попливли в Австралію, бо вже вирішили між собою ні в що не втручатися і надати змогу архітекторові й чортові у пляшці будувати дім і опоряджати його, як їм подобається.

Плавання їхнє минало щасливо, тільки Кеаве доводилося бути весь час насторожі, щоб чого-небудь не побажати, бо він поклявся не приймати більше милостей від диявола. Додому вони повернулися вчасно. Архітектор повідомив, що будинок готовий; Кеаве з Лопакою сіли на пароплав "Ковчег" і попливли під берегом Кона, щоб подивитися на будинок,— чи схожий він на той, який ввижався Кеаве у мріях.

Будинок стояв на високому березі, і його було добре видно з суден, що пропливали мимо. Кругом ліси здіймалися вгору, аж до хмар; внизу потоки чорної лави застигли в ущелинах, де спочивають у печерах останки стародавніх царів. Навколо будинку розкинувся квітник, що яскрів усіма барвами веселки, були насаджені плодові дерева: по один бік дому — хлібні, по другий — папайї, а прямо перед будинком з боку моря була встановлена корабельна щогла, і на вершечку її майорів прапор. Будинок був триповерховий, з просторими покоями й широкими балконами на кожному поверсі. Шибки були прозорі, як вода, і світлі, як білий день. У покоях стояли гарні меблі. На стінах висіли картини в золочених рамах, що зображали кораблі, і битви, і різні дивовижні куточки землі, а також портрети найвродливіших, які тільки є на землі, жінок, і в усьому світі не знайшлося б картин, писаних такими яскравими фарбами, як ті, що висіли в новому домі Кеаве. А незліченні дрібнички були й поготів нечувано гарні: годинники з музичним боєм, і музичні скриньки, і крихітні фігурки людей, що похитували головами, і вишукані цікаві крутиголовки, щоб заповнити дозвілля самотнього чоловіка. А оскільки кому захочеться невилазно сидіти , в таких пишних хоромах — хіба що прогулятися ними й подивитися на все,— будинок був оперезаний широкими-преширокими балконами, на яких розмістилося б населення цілого міста, і Кеаве не знав, чому віддати перевагу: чи тильній терасі будинку, звідки можна було милуватися плодовими деревами й квітниками і де повівав з гір легенький вітрець, чи балконові на фасаді, де можна було вдихати свіжий морський вітер і дивитися вниз на те, як "Ковчег", приблизно раз на тиждень, прямує з Хоокени до горбів Пеле або шхуни, навантажені лісом, айвою й бананами, борознять прибережи води.

Оглянувши все, Кеаве і Лопака посідали на тильній терасі.

— У мене немає слів,— сказав Кеаве.— Це навіть краще, ніж я мріяв, і я так задоволений, аж мені паморочиться в голові.

— Мене бентежить одне,— сказав Лопака.— Все це могло статися й саме по собі, і, може, чорт у пляшці тут зовсім ні до чого. Якщо я куплю

пляшку, а потім виявиться, що ніхто не дає мені ніякої шхуни, то вийде, що я сунув голову в пекло зовсім задаремно. Я дав тобі слово, це правда, але, по-моєму, ти повинен мені пособити: зробити для мене ще одну пробу.

— Але ж я поклявся не приймати від пляшки більше ніяких дарів. І так я вже загруз по шию:

— Та я думаю зовсім не про дари,— відповів Лопака.— Мені б тільки подивитися на чорта. Від цього ж тобі ніякої користі, отож і сумління твоє буде чисте. Просто, якщо я хоч разок на нього гляну, у мене буде більше віри в це діло. То зроби мені дружню послугу,— дай подивитися на чорта. А тоді я тут же куплю в тебе пляшку — бачиш, гроші у мене напоготові.

— Я тільки ось чого побоююсь,— сказав Кеаве.— Чорт, може, аж надто страшний на вигляд, і ти як разок на нього глянеш, так і передумаєш купувати пляшку.

— Моє слово тверде,— відмовив Лопака.— Дивись, я вже й гроші приготував.

— Ну, нехай,— сказав Кеаве.— Мені й самому цікаво подивитися. Гаразд, дозвольте нам подивитися на вас один раз, пане чорт!

І тільки він це сказав, як чорт визирнув з пляшки і моторно, наче та ящірка, ковзнув у неї назад. А Кеаве з Лопакою так і скам'яніли. Уже споночіло, а вони все ніяк не могли отямитися й "повернути собі дар мови. Та ось нарешті Лопака підсунув до приятеля гроші і взяв пляшку.

— Я людина чесна,— мовив він,— і мушу своє слово тримати, а то б я не торкнувся цієї пляшки і мізинцем ноги. Ну, гаразд, хай тільки у мене буде шхуна та трохи грошей у кишені, і я зразу ж позбудуся цієї чортовини. Бо, сказати правду, дуже мені прикро стало, коли я його побачив.

— Лопако,— сказав Кеаве,— якщо можеш, не думай про мене надто погано. Я знаю, що саме ніч і дорога сюди погана, і о такій пізній порі негоже їхати повз гробниці, але, їй-богу, після того, як я побачив його гидкий писок, я не можу ні їсти, ні спати, ні молитися, поки ця пляшка тут. Я дам тобі ліхтар, дам кошик, щоб сховати в нього пляшку, і будь-яку картину, і будь-яку найкрасивішу річ, котра сподобається тобі в моєму домі, але тільки їдь звідси швидше і переночуй у Хоокені в Нахіну.

— Кеаве,— сказав Лопака,— будь-хто на моєму місці дуже б на тебе образився. Адже я повівся з тобою, як вірний друг,— дотримав слова і купив пляшку. А тут і ніч уже надворі й темрява, а дорога повз гробниці стократ страшніша для людини з таким гріхом на сумлінні і з такою пляшкою під пахвою. Але ж мене самого такий страх бере, що я не можу тебе винуватити. Отож іду я від тебе і молю господа, щоб ти був щасливий у своєму домі, а мені пощастило з моєю шхуною і щоб обидва ми, дійшовши до кінця наших днів, попали в рай усупереч усім чортам і пляшкам.

Але зайнявся день, сонячний, ясний, і Кеаве, захоплюючися новим домом, забув про свої страхи. Минали дні за днями, і Кеаве жив у новому домі й радів безперестану. Тильна тераса будинку стала його улюбленим місцем; тут він їв, і пив, і проводив увесь свій час: читав гонолулські газети і довідувався з них про різні події, а коли до нього хтось приїздив, він водив гостей по покоях і показував картини. І чутки про його будинок поширилися далеко, і всі мешканці острова Кона стали називати його дім Ка-Хале-Нуї, що означає "Славетний дім", а часом називали ще "Осяйний дім", бо Кеаве тримав слугу китайця, який цілісінький день витирав куряву і наводив на все глянець; і гарні дрібнички, і картини, і шибки у вікнах, і позолота — все сяяло яскраво, як вранішні промені. І Кеаве, походжаючи своїми покоями, мимохіть починав співати, так було сповнене радістю його серце. А коли повз його дім пропливали судна, він піднімав прапор на своїй щоглі.

Так минав час, і от якось Кеаве подався не далеко, не близько, а в Каїлуа відвідати декого з своїх друзів.

Там його добряче почастували, але вранці він як устав, то зразу рушив назад і гнав чимдуж коня,— так йому не терпілося знову побачити свій чудовий будинок. А було це, до того ж, напередодні тієї ночі, коли, за стародавнім переказом, душі предків виходять із могил і блукають берегами Кони, і Кеаве, вже колись мавши справу з чортом, зовсім не хотів попасти тепер у компанію мерців.

Скаче він, уже проминув Хонауану і раптом бачить: далеко попереду в морі, біля самого берега, купається якась жінка. Показалося йому, що це молода дівчина,— але більше він не тримав її в думці. Скаче далі, а в повітрі мелькнула біла сорочка, потім — червона спідниця-холоку: це дівчина вдягалася, виходячи з води. Коли ж він порівнявся з нею, вона вже вбралася і стояла в своїй червоній спідниці біля самої дороги, освіжена купанням, і очі її променилися, і була в них доброта. І тут Кеаве, як тільки глянув на дівчину, зразу натягнув поводи.

— Думав я, що всіх знаю в цих краях,— сказав Кеаве.— Чому ж я не знаю тебе, як це так?

— Я Кокуа, дочка Кіано,— відповіла дівчина,— і щойно вернулася додому з Оаху. А ти хто?

— Я скажу тобі, хто я,— мовив Кеаве, скочивши з сідла,— та не зараз, а трохи згодом. Тому що мені запала в серце одна думка, але я боюся, що ти не даси мені правдивої відповіді, коли я скажу тобі, хто я: може статися, ти вже чула про мене. Але перш за все скажи-но мені: ти не замужем?

— Чи ба який! Усе хочеш знати,— відповіла вона.— А сам ти не одружений?

— Ні, Кокуа, я не одружений,— відмовив Кеаве,— і, признатися, до цієї хвилини ніколи й думки не мав про одруження. Але скажу щиру правду: я побачив тебе тут, біля дороги, побачив твої очі, подібні до зірок,

і серце моє полинуло до тебе, наче пташка з клітки. А тепер, якщо я не до вподоби тобі, скажи це прямо, і я поїду далі своєю дорогою; але якщо я, на твій погляд, не гірший інших молодиків, дай мені почути це,— і я зверну з своєї дороги і заночую в твого батька, а зранку поведу про тебе мову з цим добрим чоловіком.

Нічого не відповіла йому на це Кокуа, тільки засміялася, дивлячись у морську далину.

— Кокуа,— сказав Кеаве,— твою мовчанку я розумію як згоду. То ходімо ж разом у дім твого батька.

Та ось, коли вони підійшли до хати, Кіано вийшов на ґанок і голосно привітав Кеаве, назвавши його по імені. І тоді дівчина подивилася на Кеаве, широко розплющивши очі, бо чутка про його чудовий дім дійшла і до неї, і як же тут не подивитися. Весь вечір вони провели разом, і дуже веселилися, і у дівчини при батьках розв'язався язик, і вона кепкувала з Кеаве, бо в неї був тямущий і гострий розум. А наступного дня Кеаве переговорив з Кіано, а потім розшукав дівчину.

— Кокуа,— сказав він,— ти насміхалася наді мною вчора весь вечір, і тобі ще не пізно сказати мені: залиш мене і їдь собі геть. Я не хотів говорити тобі, хто я, бо у мене такий гарний дім, і я боявся, що ти будеш забагато про нього думати, а про чоловіка, який тебе любить,— замало. Тепер тобі все відомо, і якщо ти хочеш прогнати мене з очей, скажи зразу.

— Ні,— сказала Кокуа. І цього разу вона вже не сміялась, а Кеаве ні про що більш не питав.

Так посватався Кеаве до Кокуа. Все відбулося дуже швидко, але ж і стріла летить швидко, а куля з рушниці — ще швидше, проте і та і та можуть влучити в ціль. Так, усе звершилося дуже швидко і разом з тим звершилося дуже багато: думка про Кеаве тепер співала у душі дівчини;

його голос чувся в шурхоті прибою, що набігав на чорну лаву, і ради цього чоловіка, якого вона бачила двічі в житті, Кокуа вже ладна була залишити і батька, і матір, і рідні краї. А Кеаве? Кеаве гнав коня по гірській стежці повз стародавні гробниці, і звуки його радісної пісні відлунювали в печерах мерців. І, прискакавши в свій "Осяйний дім", він усе співав і співав. Він сидів і вечеряв на просторому балконі, а китаєць-слуга дивувався за свого пана, який виспівував, ковтаючи їжу. Сонце поринуло в море, настала ніч, а Кеаве знай розгулював при світлі ліхтарів балконами свого прегарного будинку на високому березі, і звук його пісень тривожив всіх моряків на суднах, що пропливали мимо.

"Я піднявся високо-високо,— говорив собі Кеаве.— Краще жити, ніж тепер я, неможливо; я стою на вершині гори, звідціля немає дороги нагору — тільки вниз. Сьогодні я вперше звелю освітити всі кімнати, і скупаюся в моєму гарному басейні з гарячою й холодною водою, і один ляжу на весільну постіль у своїй спочивальні".

І він розбудив слугу-китайця, і звелів йому затопити печі, і слуга, працюючи внизу біля печей, чув, як хазяїн весело виспівує нагорі в своїх освітлених покоях. А коли вода нагрілася, слуга покликав хазяїна, і Кеаве пішов купатися, і китаєць-слуга чув, як він співав, напускаючи воду в мармуровий басейн, і як пісня раптово урвалася. Китаєць-слуга все дослухався і дослухався, а потім гукнув знизу до хазяїна і запитав, чи все у нього гаразд, і Кеаве відповів "так" і звелів йому лягати спати. Але більше не звучали співи в "Осяйному домі", і всю ніч до світанку китаєць-слуга чув, як його хазяїн походжав без сну по балконах.

А тепер послухайте, що сталося: коли Кеаве скинув одіж, щоб скупатися, він помітив, що у нього на тілі, наче лишайник на скелі, з'явилася пляма, і тоді він перестав співати. Бо він знав, що означає ця схожа на лишайник пляма; він зрозумів, що став жертвою "китайської напасті", або, сказати простіше, прокази.

Що говорити, така хвороба — велике нещастя для кожного. Гірка доля того, хто повинен залишити гарний, зручний дім і переселитися на

північний берег острова Молокаї, де об неприступні скелі гримочучи, розбивається прибій. Але що ж сказати про цього бідолаху, про Кеаве, який тільки напередодні зустрів свою суджену, тільки сьогодні зранку завоював її взаємність, а тепер бачив, як усі його надії розбиваються вдрузки, наче шматок скла!

Ви розумієте тепер, що за людина був цей Кеаве? Адже він міг би жити в своєму "Осяйному домі" ще роки й роки, і ніхто б не підозрював, що він хворий; але навіщо йому це, коли йому судилося втратити Кокуа? А він же міг би одружитися з нею, приховавши свою хворобу, і багато чоловіків вчинили б саме так, бо в них душі свиней; але Кеаве любив дівчину щиро, як належить мужчині, і не міг піддати її небезпеці, вчинити зло.

Вже перевалило за північ, і раптом Кеаве згадав про пляшку. Тоді він пройшов на тильну терасу будинку і викликав у пам'яті той день, коли на його заклик чорт визирнув із пляшки. І від цієї згадки по жилах Кеаве пробіг крижаний холод.

"Страшна річ — ця пляшка,— думав Кеаве,— і страшний чорт, і страшно вік горіти в пекельному полум'ї. Але як інакше можу я вилікуватися від своєї недуги і одружитися з Кокуа? Що ж,— думав він,— заради цього будинку я не побоявся зв'язатися з нечистим; то невже мені забракне сміливості знову попросити у нього допомоги, щоб з'єднатися з Кокуа?"

І тут він згадав, що наступного дня "Ковчег" якраз буде пропливати зворотним рейсом у Гонолулу.

"Ось куди мені слід негайно вирушити,— подумав Кеаве,— і побачити Лопаку. Адже вся моя надія тепер — розшукати цю пляшку, від якої я колись був так радий позбавитися".

Тієї ночі Кеаве ні на мить не склепив очей, і зранку йому не йшов у горло кусок; він тут же написав листа Кіано і до прибуття пароплава спустився верхи стежкою, що огинала скелю, де спочивав прах предків. Лив дощ, кінь ішов ступою, а Кеаве дивився на чорні пащі печер і заздрив мерцям, які спали там, не відаючи ні тривог, ні печалі, і згадував, як лише день тому весело гнав він тут коня, і важко йому було в це повірити. Так добрався він до Хоокени, а там уже, як повелося, звідусіль зібрався люд — чекав пароплава. Всі розташувалися під навісом перед лавкою, перекидалися жартами, обмінювалися новинами, але Кеаве, з його тягарем на серці, було не до балачок, і він, сидячи разом з усіма, дивився на дощ, який поливав дахи, і на прибій, що бурхав між скель, і його груди здіймалися від тяжких зітхань.

— Кеаве з "Осяйного дому" сьогодні не в дусі, — гомоніли між собою люди. І вони казали правду, та й як могло бути інакше?

А потім прийшов пароплав, і човен приставив Кеаве на борт. На кормі було повно хаоле — білих, що приїхали за своїм звичаєм подивитися на вулкан; вся середина пароплава була заповнена канаками*, а ніс завантажений дикими биками з Хіло і кіньми з Каю. Але Кеаве, убитий горем, сидів осторонь від усіх і чекав, коли на березі з'явиться дім Кіано. Там, коло самого моря, поміж чорних скель, стояв він у затінку кокосових пальм, а перед його дверима червона спідничка, завбільшки з метелика і, як метелик, метушлива, пурхала туди й сюди, туди й сюди.

— О володарко серця мого! — вигукнув Кеаве.— Я згублю свою безсмертну душу, щоб здобути тебе!

Скоро стемніло, в каютах засвітилися вогні, і хаоле, як завжди, посідали грати в карти й пити віскі, але Кеаве всеньку ніч ходив по палубі; і весь наступний день, поки пароплав огинав Мауї і Молокаї, він так само метався по палубі з кінця в кінець, наче дикий звір у клітці.

Але Лопака, як з'ясувалося, придбав шхуну — таку гарну, що подібної на островах годі знайти,— і рушив кудись у далеке плавання — чи то в Пола-Пола, чи то в Кахікі — одне слово, шукай вітра в полі! Але тут Кеаве згадав про одного приятеля Лопаки — адвоката, який жив у цьому місті (не буду називати його імені), і запитав про нього. Йому сказали, що адвокат цей раптово розбагатів і купив собі гарний новий будинок на березі Вайкікі.

Кеаве замислився; потім він погукав візника і поїхав до будинку адвоката.

— Чим можу бути корисний? — запитав адвокат Кеаве.

— Ви друг Лопаки,— відповів Кеаве,— а Лопака купив у мене одну річ; то здається мені, що ви могли б допомогти мені знайти її слід.

Обличчя адвоката спохмурніло.

— Не стану прикидатися, буцімто я не зрозумів вас, містере Кеаве,— сказав він,— хоч діло це темне й непорядне.

Але повірте, я нічого не знаю напевно, можу тільки здогадуватися і думаю, що коли попитаєте де-небудь, о, може, дещо й дізнаєтесь.

І він сказав Кеаве ім'я одної людини, яке я знову ж волів би не розголошувати. І так повторювалося день у день, і Кеава ходив від одної людини до другої і скрізь бачив новий одяг, і нові екіпажі, і нові гарні будинки, дуже задоволених людей; проте обличчя їхні ставали темні, як чорна хмара, коли Кеаве заводив мову про діло, яке привело його до них.

"Ясно, як день — я напав на слід,— думав Кеаве.— Всі ці вбрання та екіпажі — дари сатани, а задоволені обличчя цих людей свідчать про те, що вони, діставши своє, щасливо позбулися клятої пляшки. От коли я

побачу бліде лице і почую тяжке зітхання, тоді тільки я знатиму, що наблизився до мети".

І сталося так, що Кеаве зрештою направили до одного білого, який мешкав на Беританія-стріт. Кеаве прийшов туди, коли настав час вечірньої трапези, і, підійшовши ближче, побачив, як завжди, новий будинок, і молодий сад, і вікна, що сяяли електричними вогнями, але коли з'явився господар, надія і страх стиснули серце Кеаве, бо перед ним стояв юнак, блідий, як мрець, з чорними западинами очей; голова в нього облізла, а вираз обличчя був, як у засудженого до страти.

"Нічого сумніватися — пляшка тут",— подумав Кеаве, і перед цією людиною він не став приховувати мети свого візиту.

— Я прийшов купити пляшку,— сказав він. Почувши ці слова, білий юнак з Беританія-стріт похитнувся і прихилився до стіни.

— Пляшку? — пробелькотів він.— Купити пляшку?! — Тут йому здавило горло, і, схопивши Кеаве за руку, він потяг його в кімнату, взяв дві склянки й наповнив їх вином.

— Ваше здоров'я! — сказав Кеаве (у свій час він немало водився з білими). А потім додав:-Так, я прийшов купити пляшку. Яка їй ціна тепер?

Тут юнак впустив склянку й уп'явся в Кеаве, як у привида.

— Ціна? — вигукнув він.— Ціна? Ви що, не знаєте її ціни?

— Певно, не знаю, раз запитую,— відмовив Кеаве.— Але чому це вас так збентежило? Хіба що-небудь негаразд із ціною?

— Пляшка за цей час дуже впала в ціні, містере Кеаве,— затинаючись, пояснив молодик.

— Ну що ж, тим менше доведеться платити,— сказав Кеаве.— Скільки ви за неї дали?

Молодик став білий, як крейда.

— Два центи,— мовив він.

— Що? — вигукнув Кеаве.— Два центи? Отже, ви можете її продати тільки за цент? І той, хто її купить...— Слова завмерли в Кеаве на язиці.— Отже, той, хто купить цю пляшку, вже нікому не зможе її продати! Чорт і пляшка залишаться в нього до самісінької смерті, а коли він випустить дух, його потягнуть просто у пекло!

Тут бідний юнак з Беританія-стріт упав перед Кеаве навколішки.

— Богом вас заклинаю, купіть її! — заблагав він.— На додачу до неї я віддам вам усе, що маю. Я був божевільний, коли купив її за цю ціну. Я привласнив казенні гроші, і мені довелося б пропасти, якби не купив цю пляшку,— мене б посадили у в'язницю.

— Ох ти, бідолаха! — сказав Кеаве.— Щоб уникнути законної кари за свій безчесний вчинок, ти зважився на таке страшне діло і занапастив свою душу! І ти думаєш, я стану вагатися, коли мене чекає кохання! Давай сюди пляшку і решту — я знаю, ти тримаєш її напоготові. Ось тобі монета в п'ять центів!

Кеаве казав правду: в шухляді столу у цього юнака вже була приготована решта. Пляшка перейшла з рук у руки, і як тільки пальці Кеаве охопили вузьку шийку — він зразу пошепки повідав чортові, що хоче позбутися страшної недуги. І що ви думаєте: коли він повернувся й оголив себе перед дзеркалом, шкіра його знову була чиста й гладенька, як у немовляти. Але дивна річ: щойно здійснилося це чудо, як усе змінилося в душі Кеаве — йому вже було чхати на проказу, і він майже зовсім не згадував про Кокуа; одна-єдина думка не давала йому тепер

спокою — думка про те, що віднині він зв'язаний з дияволом та пляшкою до кінця днів своїх, і ніщо вже не врятує його від вічного полум'я та розжареного вугілля пекла. Пекельний вогонь палав перед його внутрішнім зором, і душа його змертвіла, і морок затемнив для нього весь білий світ.

"Що зроблено, того вже не вернеш,— подумав Кеаве,— і коли вже я пішов на таке, то хай хоч не марно".

І тоді він з першим пароплавом повернувся на свій острів і тут же зіграв весілля з Кокуа і привіз її в свій "Осяйний дім", на вершині гори.

І от стали Кеаве і Кокуа жити вдвох, і коли вони бували разом, туга в серці Кеаве вщухала; але варто йому було залишитися самому — і його починали терзати страшні думки, і він чув, як гуде пекельне полум'я, і бачив вогненні омахи, що вихоплювалися з пекла. А дівчина прикипіла до Кеаве всім серцем; душа її співала, бачачи його, і рука тяглася до його руки, і була Кокуа така гарна від голови до п'ят, що ніхто, дивлячись на неї, не міг стримати радісної усмішки. У неї була злагідлива, приємна вдача. Для кожного знаходилося добре слово. Вона знала багато пісеньок і виспівувала, пурхаючи по всіх трьох поверхах "Осяйного дому" і сама сяяла яскравіше всього, що було в ньому. І Кеаве дивився на неї і слухав її захоплено, а потім, усамітнившися десь у кутку, згадував, якою ціною дісталася вона йому, і стогнав, і плакав. І знову, осушивши очі й сполоснувши обличчя, йшов до неї і сідав біля неї на просторому балконі, і зливав свій голос з її голосом у пісні, і усмішкою відповідав на її усмішку, хоч душу його точила туга.

Але мало-помалу настали дні, коли Кокуа вже не пурхала, як колись, по дому, і пісні її звучали рідше, і тепер не тільки Кеаве плакав нишком десь у кутку, але обоє вони стали цуратися одне одного і сиділи на різних балконах, роз'єднані всією громадиною "Осяйного дому". Кеаве геть поринув у відчай і майже не помічав цієї зміни, а був тільки радий, що може частіше залишатися сам і горювати над своєю гіркою долею, і не треба йому силувати себе усміхатися, коли на серці морок.

Але якось він тихо походжав покоями, і почулося йому, ніби плаче дитина, і він побачив Кокуа: впавши долілиць, вона билася головою об кам'яні плити балкона і ридала в безпросвітному відчаї.

— Твоя правда, Кокуа, це дім сліз,— сказав Кеаве.— І все ж я з радістю дав би відтяти собі голову, щоб ти, хоч би ти, була щаслива.

— Щаслива! — вигукнула Кокуа.— Коли ти жив сам в "Осяйному домі", Кеаве, всі вважали тебе найщасливішою людиною на острові, сміх і пісні були в тебе на устах, і лице твоє було світле, як ранкова зоря. А потім ти одружився з бідною Кокуа, і одному небу відомо, чим не догодила вона тобі,— бо з цього дня ти більше не усміхаєшся. Ох,— вигукнула Кокуа,— що вчинила я лихого? Думалось мені: я вродлива і міцно люблю свого Кеаве. То в чому ж моя провина? Чим потьмарила я життя свого чоловіка?

— Бідолашна Кокуа,— мовив Кеаве. Він опустився біля неї на підлогу і хотів узяти її за руку, але вона забрала руку.— Бідолашна Кокуа,— повторив він.— Бідна моя дитина... Моя красуня. А я ж думав уберегти тебе від горя! Ну що ж, тепер ти довідаєшся про все. Тоді принаймні ти пожалієш бідолашного Кеаве; тоді ти зрозумієш, як він любив тебе, якщо не злякався пекла, щоб володіти тобою, і як дуже і по сей день цей нещасний приречений чоловік тебе любить, якщо його уста можуть усміхатися, коли він на тебе дивиться.

І тут він повідав їй усе, нічого не втаївши.

— І ти зробив це ради мене? — вигукнула Кокуа.— То чого ж мені тоді тривожитися! — І, охопивши руками його шию, вона зросила його груди сльозами радості.

— О дитино! — вигукнув Кеаве.— Коли я думаю про пекельне полум'я, мені є чого тривожитися!

— Не кажи так,— мовила вона.— Не можеш ти загинути без вини за саму лише любов до вірної Кокуа. Послухай-но мене, Кеаве: я врятую тебе ось цими руками або загину разом із тобою. О Кеаве! Ти так любив мене, що згубив свою душу, і ти думаєш — я не віддам свого життя, щоб урятувати тебе?

— Ох, моя голубонько, ти можеш віддати його хоч сто разів — хіба це що-небудь змінить? — вигукнув Кеаве.— Тільки залишиш мене в самотині животіти день за днем, аж поки настане час розплати.

— Ти нічого не розумієш,— відмовила Кокуа.— Я не проста неписьменна дівчина — я вчилася в школі в Гонолулу. Я врятую свого коханого чоловіка. Один цент, сказав ти? Але хіба одні тільки американські гроші ходять на світі? В Англії, наприклад, є монета, яка називається фартінг, і вона дорівнює приблизно половині цента. Ох, горе, горе! — вигукнула Кокуа.— Ні, це нам не допоможе: адже той, хто купить пляшку на фартінг, уже пропав, а хіба знайдеться хоч один такий відважний чоловік, як мій Кеаве! Але є ще Франція, і там ходить дрібна монета під назвою сантим, і цих сантимів дають п'ять чи то шість за один цент. Нічого кращого не придумаєш. Збирайся, Кеаве, їдемо на французькі острови. Сядемо на корабель, і він швидко приставить нас на Таїті. А там уже можна продати пляшку за чотири сантими, за три, за два, за один сантим. Подумай: є змога ще чотири рази продати пляшку, і нас двоє, щоб узятися за це! Ну ж, поцілуй мене, мій Кеаве, і прожени тривогу. Кокуа не дасть тебе скривдити.

— Ти божий дар! — вигукнув Кеаве.— Не вірю я, щоб господь бог міг покарати мене за те, що я побажав заволодіти таким скарбом! Хай же все буде, як ти сказала: вези мене, куди надумала, доручаю тобі своє життя і своє спасіння.

Від світання Кокуа почала збиратися в дорогу: взяла скриньку Кеаве, яку він брав у плавання, і перш за все запхнула в куток на саме дно пляшку, а згори поклала найдорожчі одежі й найдивовижніші дрібнички, які були в домі.

— Адже нас повинні вважати багачами,— сказала вона,— а то хто ж повірить у чарівну пляшку?

Збираючись у дорогу, Кокуа весь час була весела, як пташка, і лиш часом, коли нишком позирала на чоловіка, її погляд каламутила сльоза; і тоді, підбігши до нього, вона ніжно його цілувала. А у Кеаве наче камінь з душі спав; тепер, коли він відкрив свою таємницю Кокуа і перед ним блимнув промінь надії, він наче відродився; ноги його знову легко ступали по землі, і він уже більше не зітхав. Але все ж таки страх не зовсім облишив його; часом надія починала згасати в ньому, як ото гасне на вітрі слабенький вогник свічки, і тоді перед очима знову бушувало пекельне полум'я і колихалися вогняні омахи.

Вони тут же пустили чутку, що вирушають мандрувати в Штати, і всі непомалу цьому здивувалися, але якби хто дізнався до істини, то, певно, здивувався б іще дужче. І от Кеаве і Кокуа відпливли на пароплаві "Ковчег" у Гонолулу, а звідти разом із натовпом білих пасажирів на "Юматіллі" — в Сан-Франціско і там пересіли на поштову бригантину "Птах тропіків", яка приставила їх у Папеете — головне поселення французів на південних островах. Подорож була приємна, і з попутним пасатом вони прибули на місце сонячного дня і побачили риф, об який розбивався прибій, і Мотуїті з його високими пальмами, і шхуну, що линула понад берегом, і білі будинки міста, що розляглося біля самого берега у затінку зелених дерев, а за ним — високі гори і хмари Таїті — острова мудреців.

Поміркувавши, вирішили, що найрозумніше орендувати будинок. Так вони й зробили й оселилися напроти англійського консульства, щоб зразу похизуватися грішми й привернути увагу кіньми й екіпажами. Все це давалося їм заіграшки: адже у них була пляшка, а Кокуа виявилася куди хоробрішою Кеаве і з будь-якої нагоди вимагала від чорта то двадцять доларів, а то і сто. Так вони дуже швидко стали відомими всьому місту, і про цих прибулих гавайців, про їхніх верхових коней та екіпажі, про ошатні туалети та дорогі оздоби Кокуа точилося чимало розмов.

Вони досить швидко освоїлися з таїтянською мовою, бо вона, по суті, дуже схожа на гавайську і відрізняється лише кількома звуками, а, навчившись її, зразу почали пропонувати людям свою пляшку. Ну, ви, звичайно, розумієте, що навіть приступитися до такого діла не дуже просто; не дуже просто переконати людей, що ви справді ладні продати їм за чотири сантими джерело юнацького здоров'я і невичерпного багатства. Доводилося говорити і про небезпеки, що таїлися в пляшці, після чого люди або зовсім переставали їм вірити і тільки сміялися, або лякалися такої темної оборудки, хмурніли й поспішали геть від цих Кеаве і Кокуа, що зв'язалися з сатаною. І от, не домігшися ніяких успіхів у своєму задумі, подружжя стало помічати, що в місті їх цураються. Діти, побачивши їх, з вереском кидалися хто куди — а для Кокуа це було наче ніж у серце,— католики при зустрічі хрестилися, і мало-помалу всі, наче змовившися, стали їх уникати.

Вони занепали духом. Провівши сумний день у тузі, вони сиділи вночі без сну в своєму новому домі й не обмінювалися жодним словом; тільки ридання Кокуа інколи раптом порушували тишу. Часом вони починали молитися богу, часом, діставши пляшку, ставили її на підлогу і цілий вечір сиділи так, дивлячись, як тріпоче всередині її безформна тінь. В такі хвилини страх заважав їм лягти в ліжко, і сон довго не стуляв їм очей, а коли бувало, що хтось із них задрімає, то, прокинувшись, він чув приглушений плач, що долинав з темряви, або ж помічав, що залишився в самоті,— бо кожен з них прагнув утекти з дому, далі від пляшки, воліючи поблукати під бананами в своєму садку або прогулятися берегом моря при місячному сяйві.

Так от і сталося однієї ночі: Кокуа прокинулась, а Кеаве не було. Вона помацала біля себе, але його місце встигло охолонути. їй стало лячно, вона підвелася й сіла на ложі. В щілини між віконницями просмикувалося бліде світло місяця. Воно освітлювало кімнату, і Кокуа вгледіла пляшку, що стояла долі. За вікнами бушувала негода, високі дерева перед будинком сумно скрипіли під вітром, і опале листя шелестіло на підлозі веранди. Але в цьому шумі вухо Кокуа вловило й інші звуки — жалібний, наче передсмертний, стогін чи то людини, чи то тварини,— і вони

пройняли її до самого серця. Вона тихенько встала, прочинила двері й визирнула в залитий місяцем сад. Там, під банановим деревом, уткнувшись обличчям у землю, лежав Кеаве, і з грудей його рвалися стогони.

Хотіла була Кокуа кинутися до чоловіка і втішити його, аж раптом нова думка прикувала її до місця. Кеаве завжди намагався бути мужнім у її очах, отже не годиться їй у хвилину його слабкості стати свідком його сорому.

Ця думка примусила її повернутися в дім.

"Боже праведний! — думала Кокуа.— Яка безтурботна я була, яка нікчемна! Адже це йому, а не мені загрожує геєна вогненна; адже це він, а не я, накликав прокляття на свою душу. Ради мене, ради свого кохання до такого жалюгідного, безпомічного створіння бачить він тепер перед собою — о горе! — вогняні ворота пекла і, лежачи на свіжому вітрі в місячному сяйві, вдихає смердючий пекельний дим! А я ж, тупа й нечутлива, досі не розуміла, в чому мій обов'язок! А може, й розуміла, та сахалася його? Але тепер, поки ще не пізно, своєю рукою принесу я свою душу на жертовник кохання; тепер я скажу "прощай!" білим сходинкам, що ведуть у рай, і моїм дорогим друзям, які мене там чекають. Кохання за кохання, і хай моє кохання дорівнюється його коханню! Душу за душу, і хай гине моя, а не його!"

Кокуа була жінка вправна й моторна й вдягнулась у одну мить. Потім вона взяла дрібні монетки — ті дорогоцінні сантими, які вони тримали напоготові; в обігу цих монет було мало, і вони запаслися ними в банку.

Коли Кокуа вийшла на вулицю, вітер уже нагнав на небо хмари, і вони затьмарили місяць. Місто спало, і Кокуа не знала, в який бік податися; аж тут вона почула, що в тіні під деревами хтось кашляє.

— Діду,— спитала Кокуа,— що ти тут робиш такої негожої ночі?

Старого душив кашель, він насилу міг говорити, але все ж Кокуа розібрала, що він убогий, і старий, і чужий у цих краях.

— Чи не зробиш ти мені послугу? — запитала Кокуа.— Ти тут чужий, і я чужа; ти старий, а я молода. Допоможи дочці Гавайїв.

— А, так ти чарівниця з восьми островів! — сказав старий.— І ти хочеш заманути в свої сіті душу навіть такого діда, як я? Але я вже чув про тебе і не боюся твоїх злих чарів.

— Сядемо тут,— сказала Кокуа,— і дозволь, я розповім тобі одну бувальщину.— І вона повідала йому все, що сталося з Кеаве, від початку й до кінця.

— І ось,— сказала вона,— я його дружина, і щоб здобути мене, він погубив свою безсмертну душу. То що ж мені тепер робити? Якщо я сама попрошу продати мені пляшку, він не згодиться. Та якщо це запропонуєш йому ти, він залюбки продасть її. А я чекатиму тут. Ти купиш пляшку за чотири сантими, а я куплю її у тебе за три, і хай допоможе бог мені, бідолашній!

— Якщо ти мене обдуриш,— сказав старий,— хай господь покарає тебе смертю.

— Хай покарає! — вигукнула Кокуа.— Не сумнівайся, діду! Я не можу тебе зрадити: господь цього не допустить.

— Дай мені чотири сантими і чекай мене тут,— сказав старий.

Та коли Кокуа залишилася на вулиці сама, її взяв страх. Вітер завивав у вершинах дерев, і їй здавалося, що вона чує, як гуготить пекельне полум'я; вуличний ліхтар кидав рухливі тіні, і їй здавалося, що це тягнуться до неї жадібні руки нечистого. Май вона сили, вона дременула б звідси, закричала б, але в неї перехопило дух; воістину не могла вона ні

скрикнути, ні зрушити з місця і стояла посеред вулиці, тремтячи, як злякана дитина.

І тут вона побачила, що дід повертається, і в руці у нього пляшка.

— Я виконав твоє прохання,— сказав він.— Твій чоловік плакав з радощів, як мала дитина, коли я від нього йшов. Цю ніч він спатиме спокійно.

І старий простяг Кокуа пляшку.

— Постривай! — задихаючись, промовила Кокуа.— Раз уже ти зв'язався з нечистою силою, то хай хоч не даремно. Перш ніж ти віддаси мені пляшку, накажи їй зцілити тебе від кашлю.

— Я стара людина, і негоже мені, стоячи однією ногою в могилі, приймати милості від диявола,— сказав дід.— Ну, що ж ти? Чому не береш пляшку? Ти що, передумала?

— Ні, не передумала! — вигукнула Кокуа.— Просто я ослабла. Почекай іще трохи. Рука моя не піднімається, і я вся тремчу від страху перед цією клятою пляшкою. Постривай іще трохи, дай мені зібратися з духом.

Старий співчутливо глянув на Кокуа.

— Бідолашна дитина! — сказав він.— Тобі страшно, твоє серце чує біду. Гаразд, я залишу пляшку в себе. Я старий, і мені вже не чекати радості на цім світі; а на тім...

— Дай мені її! — вигукнула Кокуа.— Візьми гроші. Як ти міг подумати, що я здатна на такий ниций вчинок? Віддай мені пляшку.

— Хай благословить тебе бог, дитино! — сказав старий.

Кокуа сховала пляшку під холоку, попрощалася з старим і пішла по вулиці куди очі світять. Бо для неї всі дороги були тепер єдині — всі вели в пекло. Вона то йшла, то бігла; часом тужливий її зойк гучно лунав серед ночі, а часом вона лежала на землі біля дороги і тихо плакала. Все, що вона чула про пекло, вставало перед очима; вона бачила омахи полум'я, вдихала запах сірки і відчувала, як її тіло обпалює жар розпеченого вугілля.

Тільки удосвіта прийшла вона до тями і повернулася додому. Все було саме так, як сказав старий: Кеаве спав, наче немовля у колисці. Кокуа стояла й дивилася на нього.

"Тепер, мій чоловіче,— думала вона,— настала твоя черга спокійно спати. І співати й сміятися, коли прокинешся. Але для бідолашної Кокуа, хоч вона й не заподіяла нікому зла — ой леле! — для бідолашної Кокуа не буде більше ні сну, ні пісень, ні радості — ні на землі, ні на небесах".

І Кокуа лягла на ложе поряд зі своїм чоловіком, і так стомила її печаль, що вона тут же поринула в глибокий сон.

Сонце стояло вже високо, коли чоловік розбудив Кокуа й повідомив велику новину. Він, здавалося, зовсім збожеволів з радості, бо навіть не помітив її горя, хоч вона й не зуміла приховати його, як слід. Слова не йшли у неї з язика, але це не мало значення: Кеаве говорив за двох. Кусок застрягав у неї в горлі, але хто помітив це? Кеаве сам спорожнив увесь таріль. Кокуа дивилася на нього і слухала його, наче уві сні, часом вона забувала на мить те, що сталося, а часом їй починало здаватися, що нічого цього не було, і вона прикладала руку до чола. Кокуа знала, що вона приречена на вічні муки, і чути, як її чоловік лепече всякі нісенітниці, наче мала дитина, було їй нестерпно тяжко.

А Кеаве все їв, і балакав, і планував, мріючи швидше повернутися додому, і дякував Кокуа за те, що вона його врятувала, і пестив її, і називав своєю рятівницею. І він насміхався над дідом: мовляв, ото дурний, що купив пляшку.

— Мені здалося, що це цілком достойний чоловік,— сказав Кеаве.— Проте ніколи не можна судити з зовнішності. Навіщо цьому старому нечестивцеві здалася чудодійна пляшка?

— Можливо, у нього були добрі наміри, чоловіче мій,— смиренно заперечила Кокуа.

Але Кеаве сердито засміявся.

— Дурниці! — вигукнув він.— Кажу тобі, це старий шахрай, а на додачу ще й осел. І навіть за чотири сантими цю пляшку було важко продати, а за три і поготів ніхто не купить. Надто велика небезпека! Тут уже пахтить смаленим! — вигукнув він і знизав плечима.— Правда, я й сам придбав її за один цент, не підозрюючи про те, що існує ще дрібніша монета. А потім мучився, як дурень. Але іншого такого дурня не знайдеться; той, у кого тепер ця пляшка, потягне її з собою у пекло.

— Чоловіче мій! — сказала Кокуа.— Хіба не жахливо, рятуючи себе, засудити на вічні муки іншого? Мені здається, я не могла б над цим сміятися. Мене пік би сором. Мені було б гірко й тяжко, і я б стала молитися за бідолаху, якому дісталася пляшка.

Кеаве, відчувши правду в її словах, розсердився ще дужче.

— Чи ба яка! — вигукнув він.— Ну й тужи на здоров'я, якщо тобі так подобається. Тільки хіба це личить добрій дружині? Якби ти хоч трохи співчувала мені, ти б посоромилася своїх слів.

І, сказавши так, він пішов з дому, і Кокуа залишилась сама.

Як їй було сподіватися продати пляшку за два сантими? Та ніяк; і вона це розуміла. І навіть якби у неї ще світилася така надія, то чоловік підганяв її з від'їздом туди, де в обігу не було монети дрібнішої, ніж цент. Вона принесла себе в жертву, і що ж? Наступного ж ранку чоловік осудив її і пішов з дому.

Кокуа навіть не намагалася використати час, який залишився у неї, вона просто сиділа сама в домі і то діставала пляшку й з незбагненним страхом дивилася на неї, то, здригаючись, ховала її.

Тут Кеаве розгнівався ще дужче. І на дружину розгнівався, вирішивши, що вона сумує, співчуваючи старому, і на себе, бо бачив її правоту і соромився своєї нестримної радості.

— Ось вона, твоя відданість! — вигукнув він.— Ось вона, твоя любов! Чоловік твій ледве уникнув пекельних мук, на які він прирік себе з любові до тебе, а ти навіть не радієш. У тебе віроломне серце, Кокуа!

І Кеаве, розлютований, знову вибіг із дому й блукав містом цілісінький день. Він зустрів друзів і пиячив з ними. Вони найняли екіпаж і поїхали за місто і там пиячили знову. Але Кеаве увесь час було не по собі через те, що він так безтурботно веселиться, коли його дружина сумує. В душі він розумів, що правда на її боці, і від того, що він це розумів, йому ще дужче кортіло напитися.

А в компанії з ним гуляв один старий хаоле, дуже ниций і грубий чоловік. Колись він був боцманом на риболовному судні, потім волочився по світах, потім мив золото на копальнях і сидів у в'язниці. У нього був брудний язик і ница душа; він любив пити і споювати інших і все підбивав Кеаве випити ще. Скоро ні в кого з усієї компанії не залишилося грошей.

— Гей, ти! — сказав боцман.— Ти ж багач — сам завжди хвалився. У тебе є пляшка з різними фокусами.

— Атож,— сказав Кеаве.— Я багач. Зараз піду додому і візьму грошей у дружини. Вони зберігаються у неї.

— Ну й дурний же ти, друже, що так чиниш,— сказав боцман.— Хто. ж довіряє гроші бабам! Вони всі невірні, всі підступні, як швидка вода. І твою теж треба не спускати з ока.

Слова ці запали Кеаве в душу, бо у нього, п'яного, все плуталося в голові.

"А звідкіля я знаю, може, вона й справді невірна? — думав він.— Чому вона засмутилася — адже я врятований? Ну, я їй покажу; зі мною не— жартуй! Піду, спіймаю її на гарячому".

З цією думкою Кеаве, повернувшися в місто, звелів боцманові чекати його на розі, біля старої в'язниці, а сам пішов до свого дому. Вже настала ніч, і у вікнах світилося, але з будинку не чути було ні звуку, Кеаве повернув за ріг, тихенько підкрався до тильних дверей, нечутно відчинив їх і зазирнув у кімнату.

На підлозі біля засвіченої лампи сиділа Кокуа, а перед нею стояла молочно-біла боката пляшка з довгою шийкою, і Кокуа дивилася на неї, ламаючи руки.

Кеаве приріс до порога і довго не міг зрушити з місця. Спочатку він просто остовпів і стояв як дурень, нічого не розуміючи, а потім його охопив страх: він подумав, що угода чомусь зірвалася і пляшка повернулася до нього, як то було в Сан-Франціско; і тут у нього підігнулися коліна і винні пари вивітрилися з голови, розтанувши, як річковий туман на ранішній зорі. Та потім йому зайшла в голову нова, дуже дивна думка — і гаряча краска залила щоки.

"Треба це перевірити",— подумав він.

Кеаве обережно причинив двері, знову тихенько обійшов будинок, а потім, гучно тупаючи ногами, пішов до парадних дверей, наче він оце щойно вернувся додому. І що ж! Коли він відчинив парадні двері, ніякої пляшки не було й близько, а Кокуа сиділа в кріслі й при його появі здригнулась і випросталась.

— Я цілий день гуляв-бенкетував,— сказав Кеаве.— Я був з моїми добрими друзями, а оце прийшов узяти грошей — ми хочемо пити-гуляти далі.

І обличчя, і голос його були похмурі й суворі, як страшний суд, але Кокуа нічого не помітила.

— Ти робиш правильно, чоловіче мій, адже тут усе твоє,— сказала вона, і голос її затремтів.— Я не серджусь на тебе.

— Так, я завжди роблю правильно,— сказав Кеаве, підійшов прямо до своєї скриньки і дістав гроші. Але він устиг зазирнути на дно скриньки, де зберігалася пляшка: її там не було.

І тут кімната попливла перед його очима, як клубок диму, і скринька загойдалася на підлозі, наче на морській хвилі, бо Кеаве зрозумів, що тепер загинуло все і рятунку немає.

"Так і є, цього я й боявся,— подумав він.-Це вона купила пляшку".

Зрештою він прийшов до тями і зібрався йти.

— Кокуа,— сказав Кеаве.— Негоже мені було так розмовляти з тобою сьогодні. Зараз я повертаюся до своїх веселих друзів, щоб гуляти з ними далі.— Тут він стиха засміявся і додав: — Але мені буде веселіше пити вино, якщо ти пробачиш мені.

Вона кинулася до нього, обхопила його коліна руками і поцілувала їх, зросивши слізьми.

— Ох! — вигукнула вона.— Мені нічого не треба від тебе, крім ласкавого слова!

— Хай віднині жоден із нас не подумає погано про другого,— сказав Кеаве і пішов.

А тепер послухайте: адже Кеаве взяв лиш кілька сантимів — з тих, якими вони запаслися, коли приїхали. Ніякої гульні в нього тепер і в думці не було. Його дружина заради нього занапастила свою душу, і тепер він заради неї повинен був занапастити свою.

Боцман чекав його на розі, біля старої в'язниці.

— Пляшкою заволоділа моя дружина,— сказав Кеаве,— і якщо ти не допоможеш мені здобути її, не буде у нас із тобою сьогодні ні грошей, ні вина.

— Та невже ти не жартуєш щодо цієї пляшки?

— Підійдімо до ліхтаря,— мовив Кеаве.— Поглянь: схоже, щоб я жартував?

— Що правда, то правда,— відповів боцман.— Вигляд у тебе серйозний, просто як у привида.

— То слухай,— сказав Кеаве.— Ось два сантими. Йди до моєї дружини і запропонуй їй продати за ці гроші пляшку, і вона — коли я хоч що-небудь іще тямлю — зразу ж тобі її віддасть. Неси пляшку сюди, і я куплю її у тебе за один сантим. Бо такий уже тут діє закон: цю пляшку можна продати тільки зі збитком. Але дивися, не пробовкайся дружині, що це я тебе прислав.

— А може, ти мене морочиш, голубе?

— Ну хай так, що ти на цьому втрачаєш?

— Це правда, голубе,— погодився боцман.

— Якщо ти мені не віриш,— сказав Кеаве,— то спробуй перевір. Як тільки вийдеш із дому, побажай собі повну кишеню грошей, або пляшку найкращого рому, або ще чого-небудь, що тобі більше до вподоби,— і тоді побачиш, яка сила в цій пляшці.

— Згода, канаку! Піду спробую. Але якщо ти вирішив покепкувати з мене, я теж із тебе покепкую — залізякою по голові.

І старий китобій попрямував до будинку, а Кеаве залишився чекати. І було це недалеко від того місця, де Кокуа минулої ночі чекала діда; тільки Кеаве був більше сповнений рішучості і не вагався ні єдиної миті, хоч на душі в нього було чорно з великого відчаю.

Довго, як здалося Кеаве, довелося йому чекати, але ось із темряви долинула пісня. Кеаве впізнав голос боцмана і здивувався: коли це він устиг так напитися?..

Нарешті в світлі вуличного ліхтаря з'явився, похитуючись, боцман. Сатанинська пляшка була схована під бушлатом, застебнутим на всі ґудзики. А в руці була друга пляшка, і, наближаючись до Кеаве, він знай хиляв із неї на ходу.

— Я бачу,— сказав Кеаве,— ти її дістав.

— Руки геть! — крикнув боцман, відскакуючи назад.— Підступиш ближче, всі зуби тобі повибиваю. Хотів чужими руками жар загрібати?

— .Що це ти кажеш! — вигукнув Кеаве.

— Що я кажу? — повторив боцман.— Ця пляшка мені дуже подобається, от що. Ось це я кажу. Як дісталася вона мені за два сантими, я й сам не второпаю. Але будь спокійний — ти її за один сантим не купиш.

— Ти що, не хочеш її продавати?

— Ні, сер! — вигукнув боцман.— Однак ковтком рому я тебе, бог з тобою, почастую.

— Але кажу ж тобі: той, хто володітиме цією пляшкою, попаде в пекло.

— А я так і так туди попаду,— відказав моряк.— А для подорожі в пекло кращого супутника, ніж ця пляшка, я ще не зустрічав. Ні, сер! — вигукнув він знову.— Це тепер моя пляшка, а ти йди собі звідціля, може, виловиш другу.

— Та невже ти правду кажеш! — скрикнув Кеаве.— Заклинаю тебе, ради твого ж спасіння продай її мені!

— Чхав я на твої байки,-відповів боцман.— Ти мене вважав дурником, та ба — сам тепер бачиш, що мене не обдуриш. Ну та годі, кінець.

І він подався до центру міста, а разом із ним пішла з нашого оповідання і пляшка.

А Кеаве, наче на крилах вітру, полетів до Кокуа, і великої радості була сповнена для них ця ніч, і у великому благоденстві проминали відтоді їхні дні в "Осяйному домі".